



Í hesi greinarøð, sum er í 10 pørtum, skriva vísindafólk á Fróðskaparsetri Føroya um evni, tey granska í. Hesaferð skrivar Kári á Rógvi.

FRÓÐSKAPARSETUR
FØROYA

VITAN & VÍSINDI

KÁRI Á RÓGVI
Dr., lektari í lögfrøði



LÓG SKAL VALDAST

LÓG ER SERA **BROYTILIG**. BESTU ÁSETINGAR ERU SO VÆL **ORÐAÐAR**, AT TÆR LAGA SEG AT BROYTTUM **UMSTØÐUM**. LÓG SKAL **MENNAST** OG DAGFØRAST Í **VENJU** OG **BRÚKI**. LÓG OG **RÆTTINDI** RUSTA, UM IKKI BRÚKT Á **VIRKNAN** OG MIÐVÍSAN **HÁTT**

Hugtøk sum »rættartrygd« og at vit mugu hava »greiða lóg« hoyrast mangan. Kanna vit nærri, meina fólk ofta við, at alt skal vera »púra greitt« – at lóg antin er ella eigur at vera ein-týðug og greið.

Henda einfalda fatan sýnist ofta, tá ið vit undirvísa fólkni uttan for-treytir í lögfrøði. Spurningurin verður settur: »hefur hesin rætt at fara í ólont farloyvi?« ella »skal lögmaður siga landsstýrismannin úr starvi?« Svarað verður ofta við at vísa einfalt á kollektivan sáttmála ella á stýrisskip-anarlógina. Stundum vísa tey lesandi bara á lógasavnið. Loysnin tykist sjálv-søgd og ósvitalig, krevur ikki at lata tekstin upp.

Men lóg er ikki greið – og skal heldur ikki vera alt ov greið. Sum skrivað stendur: »bókstavurin drepur, men andin lívgar.« Ongastaðni verða bókstavatrúgvir juristar settir so uppá pláss sum tá ið teir fáa at vita, at »hvíladagurin er til fyri menniskjans skuld,« umframt aðra frálæru í at tulka lógina í síni heild og eftir endamáli og umstøðunum. Ikki av tilvild at eisini stendur: »Men ein lógmáður steig fram og freistaði hann.«

Nógvar góðar og gamlar lógir eru júst orðaðar soleiðis, at tær skulu broytast við tíðini. Enn er galdandi brotið



Tann so kendi obeliskurin var reistur til minnst um fyrstu ferð kongur vitjaði land sítt Føroyar. Tey fæstu vita, at kongur var á heim úr Íslandi, har hann gav íslendingum eina stjórnarskrá, sum hevur virkað sum Íslands grundlóg síðani, í 44 ár uttan at fullveldi Íslands var viðurkent, og enn 25 ár í samveldi við kongsfelagsskapi. Danmark livdi sostatt longri við íslensku grundlógini í felagsskapi við Ísland enn íslendingar higartil hava livað við henni sjálvir – og teir kjakast dúgliga um at broyta hana. Føroyingar hevur higartil ikki givið gætur, at til ber at áseta rættindi – bæði í stjórnarskipan og í dómalóg.

Norsku Lóg ið sigur, at avtalur skulu haldast, tó ikki tær ið »stride mod Lov og Ærbarhed.« Hetta er lóg í Føroyum ár 2012 sum í 1688. Tú mást halda, hvat tú lovar og skrivur undir uppá. Men, tvey undantøk eru. Annað er lóg – hvat kongur, fólkating, lögting og møguliga aðrir löggevar hava sett í gildi av lógum, sum bannað ávísari atferð. Hitt er virðilig atferð, sum valdast hvat miðalhampamaðurin heldur vera sømiligt. Hevur taparin í telduspæli lovað at ganga nakin eftir Áarvegnum, so sleppur hann kortini undan, tí tey flestu eru samd um, at hetta er »striður ímóti Ærbarhed« – og tey leggja fatan sína í hesa 325 ára gomlu orðing.

Eru røttu umstøðurnar til staðar, fær lóg sitt egna liv. Sagt verður um mannrættindi bæði í USA og Europa, at tey fáorðaðu skjølini við rættindunum eru »livandi skjøl« ið broyta og laga seg eftir kringumstøðum. Men henda eginleika hava allar lógir undir røttu umstøðunum, serliga um borgarar velja at royna mál síni.

Vit kunnu nevna fronsk mannrættindi sum dømi. Frakland hevur fleiri ferðir fingið nýggja stjórnarskipan, seinast síðst í 60'árunum, tá ið »Fimta Lýðveldið« varð stovnað. Tann kendi forsetin de Gaulle orðaði grundlóg við sterkum forsetaembætti og veikum dóm-